

Henry David
Thoreau

Građanski neposluh

S engleskog preveo
Dinko Telećan

DAF

Svesrdno prihvaćam geslo: »Najbolja je ona vlada koja najmanje vlada«, i bilo bi mi drago kad bi se brže i sustavnije provodilo u djelo. Odjelotvoreno, ono se u konačnici svodi na sljedeće, u što također vjerujem: »Najbolja je ona vlada koja uopće ne vlada«; a kad ljudi za nju budu spremni, takvu će vladu i imati. Vlada je u najboljem slučaju tek svrsishodno sredstvo; no većina je vlada najčešće, a sve su ponekad, nesvrsishodne. Prigovori izneseni protiv stajaće vojske, a mnogo ih je, značajni su i zaslužuju prevagu, mogu se iznijeti i na račun stajaće vlade. Stajaća vojska samo je produžena ruka stajaće vlasti. Sama vlada, koja je tek sredstvo što ga je narod odabrao da provede svoju volju, jednako podliježe zlouporabi i izopačivanju i prije no što narod uzmogne putem nje djelovati. Pogledajte sadašnji Meksički rat, djelo razmjerno malobrojnih pojedinaca koji se služe stajaćom vladom kao svojim oruđem; narod u početku, naime, ne bi bio pristao na tu mjeru.

Što je ova američka vlada doli tradicija, iako skorašnja, koja sebe nastoji neoslabljenu prenijeti potomstvu, ali u svakom trenutku gubi nešto od svoje cjelovitosti? Nema ona vitalnost i snagu jednog je-

dinog živog čovjeka, jer je jedan čovjek može potčiniti svojoj volji. Ona je neka vrsta drvene puške za sam narod. Ali zbog toga nije manje nužna, budući da ljudi moraju imati ovakvu ili onakvu zamršenu mašineriju i čuti njenu buku da bi zadovoljili svoju predodžbu o vlasti. Vlade pokazuju kako se uspješno može ljudima nešto nametnuti, kako to oni čak mogu nametnuti sebi samima, na vlastitu korist. Sjajno je to, moramo svi priznati. No ova vlada nikad nije sama od sebe poduprla neki pothvat, osim žustrinom kojom mu se uklanjala s puta. *Ona* ne čuva slobodu zemlje. *Ona* ne naseljava Zapad. *Ona* ne obrazuje. Značaj svojstven američkom narodu učinio je sve što je postignuto; a bio bi on učinio i nešto više da mu se vlast katkad nije ispriječila. Vlada je, naime, sredstvo kojim bi ljudi rado uz mogli ostaviti jedan drugog na miru; a, kao što je rečeno, kad je najsvrsishodnija, podanike najvećma ostavlja na miru. Trgovina i promet, da nisu poput gume, ne bi nikad mogli preskočiti prepreke što im ih zakonodavci neprestano postavljaju; kad bi se pak o tim ljudima sudilo isključivo po učincima njihovih postupaka, a ne dijelom i na temelju njihovih namjera, zaslužili bi da ih se svrsta i kazni zajedno s onim nevaljalcima koji postavljaju zapreke na prugama.

No govoreći praktično i kao građanin, za razliku od onih koji sebe nazivaju protivnicima svake vlade, ja ne tražim trenutačno ukidanje vlade, nego *trenutačno* bolju vladu. Neka svatko obznani kakva bi vlada izazivala njegovo poštovanje, i to će biti jedan korak prema njenom zasnivanju.

Napokon, praktični razlog zbog kojega se većini, jednom kad je moć u rukama naroda, dopušta da vlada i tijekom dugog razdoblja nastavi vladati, nije taj što najvjerojatnije ona ima pravo, niti što se to doima najpravednijim spram manjine, nego taj što je fizički najjača. No vlada u kojoj većina vlada u svim slučajevima ne može se temeljiti na pravdi, čak ni u mjeri u kojoj je ljudi shvaćaju. Zar ne može biti vlade u kojoj o ispravnom i pogrešnom praktički ne odlučuju većine, nego savjest? U kojoj većine odlučuju samo o onim pitanjima na koja je primjenjivo pravilo svrsishodnosti? Mora li građanin ikad makar načas, ili i u najmanjoj mjeri, ustupiti svoju savjest zakonodavcu? Zašto onda svatko ima savjest? Držim da bismo najprije trebali biti ljudi, a tek zatim podanici. Nije poželjno gajiti poštovanje spram zakona toliko kao spram pravičnosti. Jedina obveza koju imam pravo usvojiti jest ta da u svako vrijeme činim ono što smatram ispravnim. S pravom se kaže da udruženja nemaju savjest; no udruženje savjesnih ljudi jest udruženje *sa* savješću. Zakon nikad nije ljude učinio ni trunciću pravednijima; zahvaljujući pak tome što ga poštuju, čak se i dobrohotni svakodnevno pretvaraju u dionike nepravde. Uobičajena je i prirodna posljedica nedoličnog poštovanja spram zakona ta da možete vidjeti četu vojnika, pukovnika, satnika, kaplara, redove, nosače baruta i sve ostale kako u zadivljujućem redu marširaju preko brda i dolina u ratove, protiv volje, da, protiv svoga zdravog razuma i savjesti, što taj marš čini uistinu nevjerojatnim i izaziva lupanje srca. Oni ne sumnjaju u

to da sudjeluju u mrskoj raboti, svi su miroljubivo nastrojeni. Pa što su onda oni? Jesu li uopće ljudi? Ili male pokretne utvrde i magazini u službi nekog bezobzirnog vlastodršca? Posjetite vojno brodogradilište i promotrite nekog mornara, od onih kakve svojom crnom magijom može stvoriti američka vlada – puku sjenu i uspomenu na čovječstvo, svata koji je još živ i uspravan položen na odar, a već je, moglo bi se kazati, pokopan s oružjem i uz pogrebnu pratnju, iako, možda,

Ni doboš ne čusmo, ni pogrebnu notu,
Dok s truplom na bedem hitasmo u stroju;
I ne ču se od vojnika pozdravni plotun
Nad rakom gdje grob je našem heroju.¹

Ljudi mahom tako služe državi, ne u prvom redu kao ljudi, nego kao strojevi, svojim tijelima. Oni su stajača i narodna vojska, tamničari, stražari, pričuvne jedinice itd. U većini slučajeva uopće se slobodno ne služe rasudnom moći ni moralnim osjećajem, nego se srozavaju na razinu drva, zemlje i kamena; a možda će se moći izraditi i drveni ljudi koji će jednako valjano služiti svrsi. Takvi ne zaslužuju više poštovanja nego ljudi od slame ili grumen blata. Vrijednost im je jednaka onoj konja i pasa. Pa ipak, upravo takve obično smatraju dobrim građanima. Drugi – kao većina zakonodavaca, političara, pravni-

¹ Iz pjesme »Burial of Sir John Moore at Corunna« Charlesa Wolfea (1791–1823).

ka, ministara i dužnosnika – državi služe iznad svega glavom, a budući da rijetko provode ikakva moralna razlikovanja, jednako je vjerojatno da će služiti Vragu, a da to ne *namjeravaju*, kao i Bogu. Sasvim malobrojni, poput junaka, rodoljuba, mučenika, reformatora u pravom smislu riječi i *ljudi*, služe državi i svojom savješću pa joj se stoga nužno mahom odupiru, a ona s njima obično postupa kao s neprijateljima. Mudar čovjek bit će koristan jedino kao čovjek i neće pristati biti »glina«, »začepiti rupu da zadrži se vjetar«,² nego će tu službu prepustiti svome prahu:

Previsoka sam roda vlasništvo da budem,
Nadzirani da budem podređenik
Ili sluga koristan i oruđe puko
Ikoje neovisne države na svijetu.³

Onaj tko se posvema daje blišnjima, ovih se doimlje beskorisnim i sebičnim, dok onoga tko im se daje djelomično proglašavaju dobročiniteljem i čovjekoljubom.

Kako se dolikuje čovjeku ophoditi spram ove današnje američke vlade? Moj je odgovor da se ne može s njom povezati a da se ne obeščasti. Ne mogu ni na trenutak kao *svoju* vladu priznati onu koja je vlada i *robu*.

² Shakespeare, *Hamlet*, V, ii, 236–37.

³ Shakespeare, *Kralj Ivan*, V, ii, 78–82.

Građanski neposluh

Svako glasanje neka je vrsta kocke, poput igre dame ili triptraka, s blagom moralnom primjesom, poigravanje s pravdom i nepravdom, s moralnim pitanjima; a klađenje ga prirodno prati. Karakter glasača ne stavlja se na kocku. Ubacujem svoj glas, možda, kako mislim da je ispravno; ali nije mi životno stalo do toga da pravda prevlada. Voljan sam je prepustiti većini. Ta obveza, dakle, nikad ne nadilazi onu svrsishodnosti. Čak i glasati za pravdu ne znači činiti išta za nju. Glasanjem samo mlako izražavate svoju želju da bi ona trebala prevladati. Mudar čovjek neće ono pravedno prepustiti milosti slučaja, niti će željeti da ono prevlada posredstvom moći većine. U djelovanju masâ ljudi malo je kreposti. Kad većina naposljetku bude glasala za ukidanje ropstva, bit će to stoga što je spram ropstva ravnodušna, ili zato što je ostalo tek malo ropstva koje svojim glasanjem još može ukinuti. Oni će tada biti jedini robovi. Ukidanje ropstva može svojim glasom ubrzati samo onaj tko tim glasom potvrđuje vlastitu slobodu.

Čujem da će se u Baltimoreu ili negdje drugdje održati skup radi izbora kandidata za predsjedništvo, a sudjelovat će mahom urednici i ljudi koji su političari po profesiji; no mislim ja, što ikojem neovisnom, umnom i uglednom čovjeku znači odluka koju će oni donijeti? Nećemo li ipak imati koristi od njegove mudrosti i poštenja? Zar ne možemo računati na poneki neovisan glas? Zar u ovoj zemlji nema mnogo pojedinaca koji ne pohode skupove? Ali ne: vidim da se takozvani ugledni čovjek namah povlači s položaja i očajava nad svojom zemljom,

kad bi njegova zemlja imala više razloga da očajava nad njime. Odmah potom prihvaća jednog od tako odabranih kandidata kao jedinog *raspoloživog*, dokazujući time da je on sâm *raspoloživ* za svaki naum dotičnog demagoga. Njegov glas ne vrijedi više no glas bilo kojeg besprincipijelnog stranca ili urođenika plaćenika, koji je možda i kupljen. O, da mi je čovjek koji je čovjek i, kao što veli moj susjed, u leđima ima kralježnicu kroz koju ne možete provući ruku! Naša statistika griješi: zavedeno je previše stanovnika. Koliko po četvornom kilometru ove zemlje ima ljudi? Jedva i jedan. Zar Amerika ne nudi nikakav poticaj da se ljudi ovdje nastane? Amerikanac se sveo na čudnog svata⁹ – čovjeka koji se može prepoznati po razvijenom organu krda te bjelodanom manjku intelekta i radosnog samopouzdanja; kojemu je prva i glavna skrb, čim dođe na svijet, pobrinuti se da ubožnice budu u dobrom stanju i da, prije no što zakonski navuče mladičko ruho, sakupi sredstva za potporu mogućih udovica i siročadi; koji se, ukratko, usuđuje živjeti jedino uz pomoć osiguravajućeg društva, koje mu je obećalo dostojan ukop.

Razumije se, nije čovjekova dužnost da se posveti iskorjenjivanju nikakvog pa ni najgolemijeg zla; on se svejednako može dolično baviti drugim stvarima, no dužnost mu je barem oprati od njega ruke i, ako

9 U izvorniku Odd Fellow, dakle pisano velikim početnim slovima, što može biti oznaka i za pripadnika već spomenute tajne bratovštine (v. posljednji ulomak poglavlja »Selo« u *Waldenu*).

o njemu više ne razmišlja, ne pružati mu praktičnu potporu. Ako se posvećujem drugim zanimanjima i razmatranjima, moram se, ako ništa drugo, najprije pobrinuti da to ne činim sjedeći na tuđim ramenima. Moram najprije sići s njega kako bi se i on mogao baviti svojim razmatranjima. Pogledajte samo kako li se gruba nedosljednost trpi. Čuo sam gdje neki od mojih sumješтана govore: »Volio bih da mi nalože da pomognem u gušenju ustanka robova ili odmarširam u Meksiko – pa da vidiš bih li pošao«; pa ipak su svi oni, izravno svojom odanošću, a tako i, barem neizravno, svojim novcem, osigurali zamjenu. Vojniku koji odbija služiti u nepravednom ratu plješču oni koji ne odbijaju podržavati nepravednu vladu koja vodi rat; plješču mu oni na čije se postupanje i autoritet on ne obazire i omalovažava ih; kao da se država kaje do stupnja te unajmljuje nekog da je bičuje dok ona griješi, ali ne do tog stupnja da se makar na trenutak okane griješenja. Tako smo svi, u ime poretka i građanske vlasti, naposljetku primorani odati počast vlastitoj niskosti i poduprijeti je. Nakon početnog crvenjenja zbog grijeha nastupa ravnodušnost; a iz nečeg amoralnog on postaje tako reći *nemoralan* i ne posve nepotreban životu kakav vodimo.

Najraširenija i najčešća zabluda iziskuje najne-sebičniju vrlinu da je podupre. Blagom prijekoru kojemu je vrlina rodoljublja obično podložna najvjerojatnije će biti izvrgnuti oni plemeniti. Oni koji, premda ne odobravaju njenu narav i mjere, nekoj vladi ipak iskazuju odanost i podršku, nedvojbeno su njeni najsavjesniji podupiratelji i otuda često

najozbiljnije prepreke reformi. Neki zahtijevaju od države da raskine Uniju, da zanemari predsjednikove zahtjeve.¹⁰ Zašto je ne raskinu sami – uniju između sebe i države – i odbiju uplaćivati svoj doprinos u njenu blagajnu? Ne stoje li oni u istom odnosu spram države kao država spram Unije? I nisu li isti razlozi koji su spriječili državu da se odupre Uniji spriječili i njih da se odupru državi?

Kako se čovjek može zadovoljiti time da naprosto gaji neko mišljenje i da uživa u *njemu*? Ima li u tome ikakva uživanja ako je njegovo mišljenje da je ojađen? Ako vas susjed prevari za jedan jedini dolar, vi ne mirujete zadovoljni spoznajom da vas je prevario, ili govorenjem kako vas je prevario, ili čak zahtjevom da vam isplati što vam pripada, nego smjesta poduzimate djelotvorne korake da dođete do punog iznosa i pobrinete se da vas više nikad ne prevare. Djelovanje iz načela, opažanje i provođenje pravde, mijenja stvari i odnose; ono je suštinski revolucionarno i ne podudara se u cijelosti s bilo čim što je bilo. Ono ne razdvaja samo države i crkve, razdvaja i obitelji, štoviše unosi razdor u *pojedince*, dijeleći ono dijabolično u njemu od božanskog.

Nepravedni zakoni postoje: hoćemo li se zadovoljiti time da im se pokoravamo ili ćemo ih nastojati popraviti, a pokoravati im se dok u tome ne uspijemo, ili ćemo ih smjesta prekršiti? Ljudi općenito, pod vlašću kao što je ova, misle da trebaju čekati dok

¹⁰ Radikalni abolicionisti poput Williama Lloyda Garrisona zahtijevali su da »ne bude saveza s robovlasnicima«.

ne uvjere većinu da je promijeni. Misle da bi, ako se odupru, lijek bio gori od zla. No mana je same vlade u tome što lijek *jest* gori od zla. *Ona* ga čini gorim. Zašto nije sklonija predvidjeti i omogućiti reformu? Zašto ne njeguje svoju mudru manjinu? Zašto jauče i odupire se prije no što je povrijeđena? Zašto ne ohrabruje svoje građane da budno vrebaju na njene greške i čine bolje no što bi ona htjela od njih? Zašto uvijek raspinje Krista, izopćuje Kopernika i Luthera, a Washingtona i Franklina proglašuje pobunjenicima?

Čovjek bi pomislio da je promišljeno i praktično nijekanje njenog autoriteta jedini prijestup s kojim vlast nikad nije računala; zašto inače za to nije predvidjela konačnu, prikladnu i razmjernu kaznu? Ako čovjek koji nema svojine samo jednom odbije zaraditi devet šilinga za državu, strpaju ga u zatvor na razdoblje koje ne ograničava nijedan meni poznat zakon, a određeno je samo uviđavnošću onih koji su ga tamo stavili; no ako državi ukrade devedeset puta devet šilinga, ubrzo ga opet puštaju na slobodu.

Ako je nepravda dio nužnoga trenja vladinog stroja, neka bude, neka bude; ono će možda nestati, a stroj će se sigurno pohabati. Ako vlast ima oprugu, koloturnik, uže ili polugu isključivo za sebe, onda možda možete razmišljati o tome neće li lijek biti gori od zla; no ako je takve naravi da joj trebate vi kao dionik nepravde, onda kažem, prekršite zakon. Neka vaš život bude protutrenje koje će zaustaviti stroj. Na meni je da se u svakom slučaju pobrinem za to da ne budem pri ruci krivdi koju osuđujem.

Pod vladom koja bilo koga nepravedno zatvara, pravo mjesto za pravednog čovjeka također je zatvor. Dolično mjesto u današnje doba, jedino mjesto što ga je Massachusetts osigurao za svoje slobodnije i ne toliko malodušne duhove, jesu njegovi zatvori, gdje ih država vlastitim aktom isključuje i zaključava, kao što su oni svojim načelima već isključili same sebe. Upravo će ih ondje naći i odbjegli rob, i uvjetno pušteni meksički zatvorenik i Indijanac koji je došao zauzeti se protiv krivde učinjene njegovome narodu; na tome izdvojenom, ali slobodnijem i časnijem tlu, kamo država smješta one koji nisu s njom, nego su *protiv* nje – jedinoj kući u ropskoj državi koju slobodan čovjek može časno nastanjivati. Svatko tko misli da će se njegov utjecaj ondje izgubiti, da njegov glas više neće dopirati do ušiju države, da neće biti kao neprijatelj unutar njenih zidova, ne zna koliko

12 Samuel Hoar (1778–1856), odvjetnik i član Kongresa iz Concorda kojega je država Massachusetts poslala u Charleston, u Južnoj Karolini, da prosvjeduje protiv odvođenja crnih mornara iz Massachusettsa: zakonodavstvo Južne Karoline prisililo ga je da napusti tu državu.

Građanski neposluh

je istina jača od zablude niti koliko se rječitije i djelotvornije protiv nepravde može boriti onaj tko je ponešto iskusio na vlastitoj koži. Ubacite cijeli svoj glas, ne tek komadić papira, nego sav svoj utjecaj. Manjina je nemoćna dokle god se prilagođuje većini, tada nije čak ni manjina; ali postaje nezadrživa kad zapne svom težinom. Ako je alternativa držati sve pravedne ljude u zatvoru ili odustati od rata i ropstva, država neće oklijevati u izboru. Kad ove godine tisuću ljudi ne bi platilo porez, to ne bi bila nasilna i krvava mjera, kao što bi bila da ga plate i time omogućući državi da provodi nasilje i prolijeva nedužnu krv. To je zapravo definicija miroljubive revolucije, ako je takva uopće moguća. Ako me poreznik ili bilo koji javni službenik upita, kao što je jedan učinio: »Ali što da učinim?«, moj odgovor glasi: »Ako zbilja želiš nešto učiniti, daj otkaz.« Kad je podanik uskratio odanost a službenik dao otkaz, revolucija je izvedena. No pretpostavimo čak da krv i potekne. Ne događa li se svojevrsno krvoproliće i kad savjest biva ranjena? Kroz tu ranu isteknu čovjekovo zbiljsko čovječstvo i besmrtnost te on iskrvari na vječnu smrt. Vidim kako ta krv sada teče.

Razmotrio sam zatvaranje prijestupnika a ne zapljenu njegove imovine – iako oboje služi istoj svrsi – zato što oni koji zagovaraju najčišću pravdu, pa su otuda za iskvarenu državu i najopasniji, obično nisu proveli previše vremena u gomilanju svojine. Takvima je država od razmjerno slabe koristi a malen porez po svoj će se prilici činiti pretjeranim, osobito ako su za nj primorani zarađivati radom vlastitih

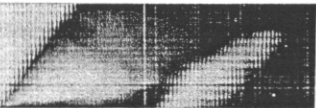
ruku. Kad bi postojao netko tko bi živio uopće se ne služeći novcem, sama država oklijevala bi tražiti ga od njega. Ali bogataš – bez zazornih usporedbi – uvijek sebe prodaje ustanovi koja ga čini bogatim. Apsolutno govoreći, što više novca, to manje vrline; jer novac se postavlja između čovjeka i njegovih ciljeva i ostvaruje ih za njega, a zacijelo nije bila velika vrлина steći ga. On uklanja brojna pitanja na koja bi se on inače morao potruditi da odgovori, dočim je jedino novo pitanje što ga postavlja teško, ali suvišno: kako ga potrošiti. Tako mu njegovo moralno tlo izmiče pod nogama. Izgledi za življenje umanjuju se srazmjerno povećanju onoga što nazivamo »sredstvima«. Najbolje što bogat čovjek može učiniti za svoju kulturu jest nastojati provesti u djelo naume koje je gajio dok je bio siromašan. Krist je herodovcima odgovorio u skladu s njihovim dometom. »Pokažite mi porezni novac«, kazao je – na što je jedan izvadio denar iz džepa – ako se služite novcem s carevim likom, koji je on pustio u opticaj i dao mu vrijednost, to jest *ako pripadate državi* i rado uživate u blagodatima careve vlasti, onda mu platite nešto njegovoga kad on to zatraži; »Podajte caru carevo, a Bogu Božje«¹³ – i tako ih je ostavio u nedoumici glede toga što je čije, jer oni to i nisu željeli znati.

Kad razgovaram s najslobodnijima od svojih susjeda, primjećujem da, što god oni mogli kazati o važnosti i ozbiljnosti toga pitanja te o svojoj skrbi za javni mir, stvar se svodi na to da se ne mogu lišiti

¹³ V. Matej 22,15–22.

zaštite postojeće vlade te strepe pred posljedicama što bi ih neposlušnost prema njoj imala za njihovu imovinu i obitelj. Koliko je do mene, ne bih volio misliti da se ikako oslanjam na zaštitu države. No ako zanijem autoritet države kad mi uruči porezni račun, ubrzo će mi oduzeti i stratiti svu imovinu te tako meni i mojoj djeci prirediti beskonačne muke. Teško je to razriješiti. Čovjeku je utoliko nemoguće živjeti pošteno i u isto vrijeme udobno u izvanjskom pogledu. Neće se isplatiti gomilati imutak, jer će on bez daljnega opet nestati. Morate uzeti neko mjesto u najam ili se naseliti na zemlji bez vlasnika, uzgojiti sitan urod i ubrzo ga pojesti. Morate živjeti u sebi i ovisiti o samom sebi, vazda ututkani i spremni za pokret, bez mnogo obveza. Čovjek se može obogatiti i u Turskoj bude li u svakom pogledu dobar podanik turske vlade. Konfucije je kazao: »Ako se državom upravlja prema načelima razuma, siromaštvo i bijeda predmet su sramote; ako se državom ne upravlja prema načelima razuma, predmet sramote su bogatstva i časti.«¹⁴ Ne: dokle god ne poželim da me Massachusetts štiti i u nekoj udaljenoj južnjačkoj luci, gdje je moja sloboda ugrožena, odnosno dokle god sam isključivo nakan miroljubivo podizati vlastito imanje kod kuće, mogu si priuštiti da Massachusettsu uskratim odanost i pravo na moju svojinu i život. U svakom me smislu manje stoji izvrgnuti se kazni zbog neposluha državi nego joj se pokoriti. U takvom bih se slučaju osjećao manje vrijednim.

¹⁴ *Analekta*, VIII, 13.

Henry David Thoreau

Prije nekoliko godina država mi se obratila u ime Crkve i naložila mi da platim stanovit iznos za uzdržavanje svećenika na čije je propovijedi odlazio moj otac, ali ja sâm nikad. »Plati«, rekla je, »ili u rešt.« Odbio sam platiti. No, nažalost, netko drugi našao je uputnim da plati. Nisam shvaćao zašto bi učitelj trebao plaćati porez da uzdržava svećenika, a ne svećenik učitelja, jer ja nisam bio državni učitelj, nego sam se uzdržavao dobrovoljnim priložima. Nisam shvaćao zašto prosvjetna ustanova ne bi podnijela svoj porezni račun, pa da je država u tome podupire, baš kao i Crkva. Međutim, na zahtjev gradskih vijećnika izvolio sam sročiti otprilike ovakvu pismenu izjavu: »Na znanje svima, ja, Henry Thoreau, ne želim da me se smatra članom ikoje korporacije kojoj se nisam priključio.« Tu sam izjavu predao gradskom bilježniku, koji je i sada ima. Uvidjevši time kako ne želim da me se smatra pripadnikom te crkve, država više nikad nije preda me postavila sličan zahtjev, iako je rekla da se tom prilikom mora držati svoje izvorne postavke. Da sam ih znao imenovati, bio bih se tada potanko ispisao iz svih društava u koja se nikad nisam upisao, ali nisam znao gdje da nađem potpuno popis.

Prije nekoliko godina država mi se obratila u ime Crkve i naložila mi da platim stanovit iznos za uzdržavanje svećenika na čije je propovijedi odlazio moj otac, ali ja sâm nikad. »Plati«, rekla je, »ili u rešt.« Odbio sam platiti. No, nažalost, netko drugi našao je uputnim da plati. Nisam shvaćao zašto bi učitelj trebao plaćati porez da uzdržava svećenika, a ne svećenik učitelja, jer ja nisam bio državni učitelj, nego sam se uzdržavao dobrovoljnim prilozima. Nisam shvaćao zašto prosvjetna ustanova ne bi podnijela svoj porezni račun, pa da je država u tome podupire, baš kao i Crkva. Međutim, na zahtjev gradskih vijećnika izvolio sam sročiti otprilike ovakvu pismenu izjavu: »Na znanje svima, ja, Henry Thoreau, ne želim da me se smatra članom ikoje korporacije kojoj se nisam priključio.« Tu sam izjavu predao gradskom bilježniku, koji je i sada ima. Uvidjevši time kako ne želim da me se smatra pripadnikom te crkve, država više nikad nije preda me postavila sličan zahtjev, iako je rekla da se tom prilikom mora držati svoje izvorne postavke. Da sam ih znao imenovati, bio bih se tada potanko ispisao iz svih društava u koja se nikad nisam upisao, ali nisam znao gdje da nađem potpun popis.

Nikad nisam odbio platiti cestarinu, jer želim biti dobar susjed koliko i loš podanik; koliko je pak do uzdržavanja škola, upravo dajem svoj obol u obrazovanju zemljaka. Ne odbijam ja to platiti porez zbog neke posebne stavke na poreznom listu. Naprosto želim uskratiti odanost državi, odista se povući i kloniti je se. Ne marim pratiti put svog dolara, sve kad bih i mogao, dokle god se njime ne kupi čovjek ili puška koja će ga ubiti – dolar je nedužan – ali mi je stalo do toga da pratim učinke svoje odanosti. Zapravo državi mirno objavljujem rat, na svoj način, premda ću iz nje i dalje izvlačiti svaku korist i prednost koju mogu, kao što je i uobičajeno u takvim slučajevima.

Ima na tisuće govornika, političara i rječitih ljudi, no još nije otvorio usta govornik koji bi bio kadar riješiti sporna pitanja današnjice. Volimo rječitost zbog nje same, a ne zbog ma kakve istine koju bi mogla iskazati ili junaštva što bi ga mogla nadahnuti. Naši zakonodavci još nisu spoznali razmjernu vrijednost što je slobodna trgovina i sloboda, jedinstvo i pravičnost imaju za naciju. Nemaju duha ili dara za razmjerno skromna pitanja oporezivanja i financija, trgovine, obrta i poljodjelstva. Kad bismo bili prepušteni isključivo vodstvu blagoljubive dosjetljivosti zakonodavaca u Kongresu, koju ne bi ispravljalo prikladno iskustvo i djelotvorne pritužbe naroda, Amerika ne bi dugo zadržala svoj rang među nacijama. Već tisuću osamsto godina, iako možda nemam pravo to reći, piše se Novi zavjet; no gdje li je zakonodavac koji bi imao dovoljno mudrosti i praktičnog dara da se okoristi svjetlošću što ga on baca na znanost zakonodavstva?

Autoritet vlade, čak i onakve kakvoj sam se voljan potčiniti – jer rado ću se pokoriti onima koji znaju i čine bolje nego ja, a u mnogome čak i onima koji niti znaju niti čine tako dobro – još je uvijek nečist: da bi bio doista pravedan, mora imati odobrenje i pristanak podanika. Na mene i moj imutak može polagati samo onoliko čistog prava koliko joj ja ustupim. Napredak od apsolutne prema ograničenoj monarhiji, od ograničene monarhije prema demokraciji, napredak je prema istinskom poštovanju spram pojedinca. Čak je i kineski filozof bio dovoljno mudar da pojedinca smatra osnovom carstva. Je li demokracija

kakvu poznajemo posljednji mogući napredak u vladanju? Zar nije moguće otići korak dalje prema priznavanju i uređivanju čovjekovih prava? Uistinu slobodne i prosvijećene države neće biti dokle god država ne bude priznala pojedinca kao višu i neovisnu moć, iz koje proizlazi sva njena moć i autoritet, i dok ne bude postupala s pojedincem sukladno tome. Rado zamišljam takvu državu koja će konačno moći dopustiti sebi da bude pravedna prema svim ljudima i ophoditi se prema pojedincu s poštovanjem kao prema susjedu; koja čak ne bi smatrala da je s njenim spokojem nespojivo da nekolicina živi po strani, ne uplićući se u nju i neobuhvaćena njome, a koja bi ispunjavala sve dužnosti susjeda i bližnjeg. Država koja bi donosila takva ploda i dopuštala mu da otpadne tek što sazre utrla bi put još savršenijoj i veličajnijoj državi, koju sam također zamišljao, ali je još nigdje nisam vidio.